OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

OKM lausunto asiasta O 20/2024 vp Perusopetuksen oppimistulokset, mahdollisuuksien tasa-arvo ja rahoitus; eduskunnan tarkastusvaliokunnan teettämä tutkimus

Sivistysvaliokunta 12.3.26

Koulutuksen arvioinnista

- Koulutuksen arvioinnin toimivuutta on hyvä tarkastella.
- Tarkastelussa tulee huomioida erilaisia tietotarpeita ja tiedon lähteitä. Näitä ovat ainakin kansallisesti koulutuksen tilanne ja sen kehitys, paikallisesti opetuksen järjestäjän edellytykset tuottaa laadukasta opetusta sekä yksilöllisesti oppilaan oppimisen eteneminen ja sen tukeminen.
- Suomessa koulutuksen arviointia ja oppilaan arviointia ohjataan lainsäädännöllisesti omina kokonaisuksinaan.

Pohjoismainen kehitys ja ratkaisut

- PISA -tulosten viimeaikainen kehitys osoittaa kaikkien pohjoismaiden oppimistulosten laskeneen 2018-2022 lähes yhtenevästi. Kahden viimeisimmän PISA -kierroksen välillä matematiikan tulos laski Tanskassa ja Ruotsissa 20 pistettä, Suomessa 23 pistettä, Norjassa 33 pistettä ja Islannissa 36 pistettä. OECD maissa keskimäärin lasku oli 17 pistettä.
- Jyväskylän yliopiston selvitys Pohjoismaiden arviointikäytänteistä sekä politiikkatoimista koulutuksen kehittämiseksi osoittaa, että Pohjoismaissa on päädytty hyvin samalaisiin kehittämistoimiin **riippumatta arvioinnin järjestämistavoista**.
- Pohjoismaisissa koulutusjärjestelmissä on paljon samankaltaisuuksia, tunnistetut haasteet ovat pitkälti samoja ja myös politiikkaratkaisut hyvin samankaltaisia arvioinnin järjestämisen eroista huolimatta.
- Raportissa ei kuitenkaan esitetä, mitä etua muut Pohjoismaat kansallisilla kokeilla saavuttavat liittyen tietoon oppimistulosten laskun syistä tai koulutuksen kehittämiseen tarvittavista toimenpiteistä.

Kehitystyö perusopetuksen tietopohjan suhteen on käynnissä

- **Osaamistakuun** valmistelu hallitusohjelman mukaisesti. Perusopetuslakia täsmennetään oppilaan arvioinnin ja opinnoissa etenemisen osalta sekä täsmennetään määrittelyä oppiaineen hallinnan vähimmäisvaatimukselle.
- **Työryhmä valmistelee ehdotuksia tarvittavista toimenpiteistä perusopetuksen oppimistulosten nostamiseksi**. Työryhmä luovuttaa raporttinsa opetusministerille 29.4.2026.
- Työryhmä väestökehityksen vaikutuksista perusopetuksen järjestämiseen luovutti raporttinsa opetusministerille 12.3. Raportissa esitetään käyttöönotettavaksi **perusopetuksen järjestämisen laatutavoitteet ja niiden valtakunnallinen seuranta**. Seurantakokonaisuus vahvistaa perusopetuksen tietopohjaa merkittävällä tavalla.

Koulutuksen arvioinnin kehittämisessä on syytä ottaa huomioon julkisuuslaki

- Suomessa arviointitulokset ovat julkisia.
- Kansainväliset kokemukset osoittavat, että oppimistulosten voimakas julkinen vertailu ja ranking-ajattelu voivat johtaa ei-toivottuihin seurauksiin. Opetusta saatetaan kaventaa keskittymällä mitattaviin asioihin oppimisen kokonaisuuden kustannuksella, ja arvioinnit voivat lisätä painetta niin oppilaille kuin henkilöstölle.
- Samalla on olemassa riski, että erot koulujen välillä kasvavat ja luottamus koulutusjärjestelmään heikkenee, jos julkisuutta käytetään leimaavalla tai syyllistävällä tavalla.

Kasvatustieteellinen tutkimus ei puolla kansallisia kokeita

- Ketonen & Atjonen (2025) ovat tehneet kattavan koonnin kansallisia arviointeja käsittelevistä tutkimusartikkeleista.
- Heidän mukaansa *kansainvälinen tutkimusnäyttö viimeisen 15 vuoden ajalta ei puolla kansallisten kokeiden käyttöä. Niistä on todennettu runsaasti ei toivottuja seurauksia, jotka ovat puhuttelevia vaalittaessa yleissivistävän koulun laajaalaista opetus ja kasvatustehtävää.*

Koulu on osa yhteiskuntaa

- Koulu kohtaa yhteiskunnalliset muutokset instituutionaalisista toimijoista ensimmäisten joukossa.
- Oppimiseen vaikuttavat niin koulun sisäiset kuin ulkopuoliset tekijät, esimerkiksi lasten ja nuorten ajankäyttö, kiinnostuksen kohteet, harrastukset ym.
- Koulu ei yksin myöskään pysty ratkaisemaan oppilaiden hyvinvointiin liittyviä haasteita ja niiden vaikutuksia oppimiseen.
- Arvioinnin kehittämisessä on olennaista myös huomioida muutosten pedagogiset vaikutukset sekä oppilaisiin että kouluyhteisöön.

Tutkimuksen ehdotus

- Opetus- ja kulttuuriministeriö ei kannata selvityksen ehdotuksia komiteatyön käynnistämisestä määrittelemään kansallisten arviointien sisältöjä tai kansallista datainfrastruktuuria.
- Arviointi on riippumatonta ja sille on laissa säädetyt vastuut ja tehtävät.

Oppimistulostyöryhmän raportti 29.4.

Koulutuksellinen tasa-arvo

- Koulutuksellinen tasa-arvo on pitkään ollut poliittinen painopiste perusopetuksessa. Sen eteen on tehty pitkäjänteistä työtä.
- Tästä hyvänä esimerkkinä toimii tarveperusteisen rahoituksen vakiinnuttaminen lainsäädännöllä pääministeri Marinin hallituskaudella ja pääministeri Orpon hallituskaudella toteutettu määrärahan tason vakiinnuttaminen.
- Tarveperusteisen rahoituksen pitkäjänteisyys mahdollistaa opetuksen järjestäjien opettajarekrytoinnit pitkäaikaisempina ja täten luo pysyvyyttä kouluihin.
- OKM on myös käynnistänyt tutkimushankkeen selvittämään koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävien toimenpiteiden vaikuttavuutta varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa (TAR-hanke).